

საწარმოს საქმიანი აქტივობის, ფინანსური მდგრადობისა და ეფექტური საქმიანობის მართვის ანალიზი

ლალი ბოჭორიშვილი
სტუ პროფესორი
ნანა ავაგუმაშვილი
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

კომპანიის საქმიანობის ეფექტიანობის შეფასება საკვანძო როლს თამაშობს საწარმოთა და დარგების მართვის პროცესებში. ხელმძღვანელების წინაშე ხშირად დგება, ისეთი უნივერსალური ინდიკატორის შერჩევის პრობლემა, რომელიც რეალურად გამოსახავს კომპანიის საქმიანობის მთლიან შედეგებს. ლიტერატურულ წყაროებში ასეთი ინდიკატორების აუცილებლობის შექმნის შესახებ ხშირად მიმდინარეობს აქტიური მჯელობა. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში აუცილებელია ბიზნეს სუბიექტის საქმიანობის შედეგების შეფასება ოპერატიულად და მაქსიმალური სიზუსტით, რისთვისაც პრაქტიკაში იყენებენ სხვადასხვა ეკონომიკურ მაჩვენებელთა სისტემას. ჩვენი კვლევის მიზანია განვიხილოთ „ეკონომიკის ოქროს წესი“ მაჩვენებელთა სისტემა, რომლის დაცვის შემთხვევაში, შეიძლება გაფართოებული კვლავწარმოება და ბაზარზე მდგრადი მდგომარეობის მიღწევა ბიზნეს სუბიექტისათვის და სრულად დარგებისათვის.

საკვანძო სიტყვები: მოგების ზრდის ტემპი, ამონაგების ზრდის ტემპი, აქტივების ზრდის ტემპი, დინამიურობის პრინციპის ნორმატივები, ეკონომიკის ოქროს წესი.

ძირითადი ტექსტი

ეკონომიკის ოქროს წესს უწოდებენ იმ ფუნდამენტურ პრინციპებს, რომლებსაც საფუძვლად უდევს საზოგადოებოს მოხმარების მოდელი. ამ წესის თანახმად, მიმდინარე ხარჯები

შემოსავლებით უნდა იფარებოდეს, ხოლო კრედიტები, ინვესტიციების სახით მომავალს უნდა ემსახურებოდნენ. ახლა კი განვიხილოთ კონკრეტულად, თუ რას წარმოადგენს მოცემული ცნება – საწარმოს ეკონომიკის ოქროს წესი. რიჩარდ სვიფტის აზრით, თუ სახელმწიფოში ეკონომიკის ოქროს წესი არ სრულდება, ეს სახელმწიფოს, საზოგადოების ეკონომიკურ სისუსტეზე მეტყველებს. საწარმოს დონეზე ოქროს წესის დარღვევა მის უარყოფით განვითარებაზე მეტყველებს. ის, რაც ეკონომიკის ოქროს წესად ითვლება, იდეაში თითოეულ ბიზნეს ოპერაციაში უნდა ვლინდებოდეს. ეს არის ბიზნეს საქმიანობის ნორმალური მართვის საფუძველი. კრედიტის აღება მხოლოდ მოკლევადიან ეფექტს მოგვითმის. ამიტომ, სესხები დასაშვებია მხოლოდ ინფრასტრუქტურული, კვლევითი და სხვა პროექტებში ინვესტიციების სახით.

ოქროს წესის წარმოსახვა შესაძლებელია შემდეგი მოდელით: მოგების ზრდის ტემპი > ამონაგების ცვლილების ტემპზე > აქტივების ცვლილების ტემპზე > 100%-ზე.

მოცემული თანაფარდობა ითვალისწინებს, რომ:

- მოგება უფრო მაღალი ტემპებით იზრდება, ვიდრე გაყიდვების მოცულობა, რაც შეიძლება საწარმოო გეგმის ოპტიმიზაციას, დანახარჯების მინიმიზაციას, და შესაბამისად, თვითღირებულების შემცირებას ნიშნავდეს;

- გაყიდვების მოცულობა უფრო სწრაფად იზრდება, ვიდრე საწარმოს აქტივები, რაც საწარმოს ყველა რესურსის ეფექტიანი გამოყენების დემონსტრირებაა.

მოგება – საბოლოო ფინანსური შედეგია, რომელიც გვიჩვენებს, თუ როგორ ფუნქციონირებს საწარმო.

ბუღალტრულ მიდგომაში მოგება იანგარიშება როგორც საანგარიშო პერიოდში საწარმოს შემოსავლებსა და გასავლებს შორის არსებული სხვაობა. მოცემულ წესის თანახმად, წარმოდგენილი მეთოდის საფუძველზე შევასრულოთ გაანგარიშებები ენერგოკომპანიის საქმიანობის ფინანსური შედეგების საფუძველზე. „ეკონომიკის ოქროს წესისადმი“ მათი შესაბამისობა და შედეგები-შევიტანოთ ცხრილებში:

ცხრილი N1

დინამიკის ანალიტიკური მაჩვენებლები: მოგება დაბეგვრამდე

წლები	მოგება დაბეგვრამდე	ბაზისური აბსოლუტური ჩანაწილი	გაქვური აბსოლუტური ნაზრდი	ბაზისური ზრდის ტემპი	ბაზისური ნაზრდის ტემპი	გაქვური ზრდის ტემპი	გაქვური ნაზრდის ტემპი	1% ნაზრდის აბსოლუტური მნიშვნელობა	აბსოლუტური აჩქარება	შეფარდებითი აჩქარება	ზრდის მატების ტემპი
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2011	43973	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2012	37141	-6832	-6832	0.84	0.84	-0.16	-0.16	439.73	X	X	-0.16
2013	-33779	-77752	-70920	-0.77	-0.91	-1.77	-1.91	371.41	-64088	12.29	-1.61
2014	32712	-11261	66491	0.74	-0.97	-0.26	-1.97	-337.79	137411	1.03	1.51
2015	7167	-36806	-25545	0.16	0.22	-0.84	-0.78	327.12	-92036	0.40	-0.58
2016	34094	-9879	26927	0.78	4.76	-0.22	3.76	71.67	52472	-4.81	0.61

ცხრილი N2

დინამიკის საშუალო მაჩვენებლები: მოგება დაბეგვრამდე

მაჩვენებელი	განგარიშების ფორმულა	მნიშვნელობა
მწკრივის საშუალო დონე	$Y_{avg} = \frac{\frac{1}{2}Y_1 + Y_2 + \dots + Y_{n-1} + \frac{1}{2}Y_n}{n - 1}$	16454.9
საშუალო აბსოლუტური ნაზრდი	$\Delta_{avg}Y = \frac{\Delta Y_{bi}}{n - 1}$	-1975.8
საშუალო მატების ტემპი	$T_{avg} = T_{bi}^{\frac{1}{n-1}}$	0.95
საშუალო ნაზრდის ტემპი	$T_{avg}\Delta = T_{avg} - 1$	0.05

ცხრილი N3
დინამიკის ანალიტიკური მაჩვენებლები:

წლები	წმინდა მოგება	ბაზისური აბსოლუტური ნაზრდი	გაქვური აბსოლუტური ნაზრდი	ბაზისური ზრდის ტემპი	ბაზისური ნაზრდის ტემპი	გაქვური ზრდის ტემპი	გაქვური ნაზრდის ტემპი	1% ნაზრდის აბსოლუტური მნიშვნელობა	აბსოლუტური აჩრება	შეფარდებითი აჩრება	ზრდის მატების ტემპი
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2011	30119	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2012	24958	-5161	-5161	0.83	0.83	-0.17	-0.17	301.19	X	X	-0.17
2013	-37883	-68002	-62841	-1.26	-1.52	-2.26	-2.52	249.58	-57680	14.6 9	-2.09
2014	27984	-2135	65867	0.93	-0.74	-0.07	-1.74	-378.83	12870 8	0.69	2.19
2015	6571	-23548	-21413	0.22	0.23	-0.78	-0.77	279.84	-87280	0.44	-0.71
2016	38838	8719	32267	1.29	5.91	0.29	4.91	65.71	53680	- 6.42	1.07

ცხრილი N4
დინამიკის საშუალო მაჩვენებლები წმინდა მოგება

მაჩვენებელი	გაანგარიშების ფორმულა	მნიშვნელობა
მწკრივის საშუალო დონე	$Y_{avg} = \frac{\frac{1}{2}Y_1 + Y_2 + \dots + Y_{n-1} + \frac{1}{2}Y_n}{n - 1}$	11221.7
საშუალო აბსოლუტური ნაზრდი	$\Delta_{avg}Y = \frac{\Delta Y_{bi}}{n - 1}$	1743.8
საშუალო მატების ტემპი	$T_{avg} = T_{bi}^{\frac{1}{n-1}}$	1.05
საშუალო ნაზრდის ტემპი	$T_{avg}\Delta = T_{avg} - 1$	0.05

ცხრილი N5

დინამიკის ანალიტიკური მაჩვენებლები: ამონაგები გაყიდვებიდან

წლები	ამონაგები გაყიდვებიდან	ბაზისური აბსოლუტური ნაზრდი	გაქვნი აბსოლუტური ნაზრდი	ბაზისური ზრდის ტემპი	ბაზისური ნაზრდის ტემპი	გაქვნი ზრდის ტემპი	გაქვნი ნაზრდის ტემპი	1% ნაზრდის აბსოლუტური მნიშვნელობა	აბსოლუტური აქცრება	შეფარდებითი აქცრება	ზრდის მაჩვენებლის ტემპი
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2011	247782	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2012	251641	3859	3859	1.02	1.02	0.02	0.02	2477.82	X	X	0.02
2013	250570	2788	-1071	1.01	1	0.01	0	2516.41	-4930	-0.27	0
2014	275841	28059	25271	1.11	1.1	0.11	0.1	2505.7	26342	-23.7	0.1
2015	313247	65465	37406	1.26	1.14	0.26	0.14	2758.41	12135	1.34	0.15
2016	395872	148090	82625	1.6	1.26	0.6	0.26	3132.47	45219	1.95	0.33

ცხრილი N6

დინამიკის საშუალო მაჩვენებლები ამონაგები გაყიდვებიდან

მაჩვენებელი	განაგარიშების ფორმულა	მნიშვნელობა
მწკრივის საშუალო დონე	$Y_{avg} = \frac{\frac{1}{2}Y_1 + Y_2 + \dots + Y_{n-1} + \frac{1}{2}Y_n}{n - 1}$	282625.20
საშუალო აბსოლუტური ნაზრდი	$\Delta_{avg}Y = \frac{\Delta Y_{bi}}{n - 1}$	29618.00
საშუალო მატების ტემპი	$T_{avg} = T_{bi}^{\frac{1}{n-1}}$	1.01
საშუალო ნაზრდის ტემპი	$T_{avg}\Delta = T_{avg} - 1$	0.10

ცხრილი N7

დინამიკის ანალიტიკური მაჩვენებლები: აქტივები

წლები	ამონაგები გაყიდვებიდან	ბაზისური აბსოლუტური ნაზრდი	ჯამური აბსოლუტური ნაზრდი	ბაზისური ზრდის ტემპი	ბაზისური ნაზრდის ტემპი	ჯამური ზრდის ტემპი	ჯამური ნაზრდის ტემპი	1% ნაზრდის აბსოლუტური მნიშვნელობა	აბსოლუტური აქცერება	შეფერდებითი აქცერება	ზრდის მაჩვენებლის ტემპი
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2011	260397	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2012	287495	27098	27098	1.1	1.1	0.1	0.1	2603.97	X	X	0.1
2013	228614	-31783	-58881	0.88	0.8	-0.12	-0.2	2874.95	-85979	-1.97	-0.23
2014	264804	4407	36190	1.02	1.16	0.02	0.16	2286.14	95071	-0.77	0.14
2015	263353	2956	-1451	1.01	0.99	0.01	-0.01	2648.04	-37641	-0.03	-0.01
2016	289041	28644	25688	1.11	1.1	0.11	0.1	2633.53	27139	-17.8	0.1

ცხრილი N8

დინამიკის საშუალო მაჩვენებლები: აქტივები

მაჩვენებელი	განგარიშების ფორმულა	მნიშვნელობა
მწკრივის საშუალო დონე	$Y_{avg} = \frac{\frac{1}{2}Y_1 + Y_2 + \dots + Y_{n-1} + \frac{1}{2}Y_n}{n - 1}$	263797.00
საშუალო აბსოლუტური ნაზრდი	$\Delta_{avg} Y = \frac{\Delta Y_{bi}}{n - 1}$	5728.80
საშუალო მატების ტემპი	$T_{avg} = T_{bi}^{\frac{1}{i-1}}$	1.01
საშუალო ნაზრდის ტემპი	$T_{avg} \Delta = T_{avg} - 1$	0.02

მიღებული შედეგების საფუძველზე გამოტანილი მმართველობითი გადაწყვეტილებები დროის საანალიზო ინტერვალზე იქნება დამოკიდებული. მიმდინარე მართვისათვის დროის ყველაზე ხშირად შემხვედრი პერიოდია ორი მომიჯნავე კალენდარული წელი. სტრატეგიული მართვისათვის საანალიზო ინტერვალის წლების მეტ რაოდენობამდე უნდა გაიზარდოს, მაგალითად, 5 წლამდე, რათა დიაგნოსტიკა ყველაზე ზუსტი და ზედმიწევნით გაზომილი იყოს. ამასთან ცვლილების ინტენსივობის დახასიათებისთვის ასევე უნდა გათვლილ იქნეს ზრდის საშუალო ტემპები, რომლებიც საშუალო გეომეტრიული, საშუალო ქრონოლოგიური და მარტივი საშუალო არითმეტიკული ფორმულებით განისაზღვრება. „ეკონომიკის ოქროს წესი“ გვიჩვენებს საწარმოს ეკონომიკურ პოტენციალს, მის შესაძლებლობას - განვითარდეს. ეს წესი საწარმოს ეკონომიკური აქტივობის მაჩვენებელს წარმოადგენს. თუ „ეკონომიკის ოქროს წესი“ მითითებულ თანაფარდობაში სრულდება, ხოლო მაჩვენებლები ზრდის დინამიკას დემონსტრირებენ, ეს საწარმოზე არსებულ დადებით ტენდენციებზე მეტყველებს. მაგრამ თუ ის არ სრულდება, მაშინ ეს ფინანსური ნონასწორობის დარღვევის მაჩვენებელია, და ასევე იმ სიტუაციისა, რომელიც აშკარა ან მალეული კრიზის-ფაქტორების არსებობას ვარაუდობს. „ეკონომიკის ოქროს წესი“ ეს გარკვეული ეკონომიკური მოდელია. ამიტომ ფაქტობრივი მაჩვენებლების ამ მოდელთან შედარება იძლევა ნორმალური სიტუაციის იდენტიფიცირების საშუალებას(თუ მაჩვენებელთა თანაფარდობა მოცემულ ფარგლებშია მოქცეული და არანორმალურის, როდესაც ეს თანაფარდობა არ არის შენარჩუნებული).

დასკვნა

მოცემული წესის მიხედვით 2011-2016 წწ კომპანიის მდგომარეობის ფინანსური მაჩვენებლების შესრულებულმა შეფასებამ გვაჩვენა, რომ ფინანსური მდგომარეობა სტაბილურია და ახლოსაა ნორმატიულთან. ეს, ჩვენი აზრით, კომპანიის ეფექტიანი მართვის მაუწყებელია. იმ სიტუაციის განსასაზღვრელად,

რომელიც მოგების, ამონაგების, აქტივების ზრდის ტემპების ცვლილების ინტენსივობას ეხება, ასევე მათი ზრდის ტემპების შესაფასებლად და საწარმოს მართვასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების დასასაბუთებლად აუცილებელია დინამიკური (მცურავი) ნორმატივის გამოყენება. მოცემული ნორმატივი, რომელიც „ეკონომიკის ოქროს წესის“ თანახმად არის შედგენილი, შეიძლება გახდეს ის ინდიკატორი, რომელსაც შეუძლია უკვე ექსპრესს-ანალიზის შედეგების საფუძველზე საწარმოს საქმიანობის შედეგების საკმარისად სრული სურათის ჩვენება.

თითოეული იმ პირობათაგან, რომლებიც მოწმდება „საქმიანი აქტივობის ოქროს წესის“ ანალიზისას, თავის თავში გარკვეულ ეკონომიკურ აზრს მოიცავს.

ამრიგად, დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ ეკონომიკის ოქროს წესი ეს არა უბრალოდ თეორიული კონცეფციაა, არამედ სრულად პრაქტიკული პრინციპი, რომელიც ამჟამად, მრავალ კომპანიებში იყენებენ ბაზარზე მდგრადი მდგომარეობის მიღწევისათვის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Ковалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М.: ООО «ТК Велби», 2002. – 424 с.
2. <http://www.telasi.ge>

REFERENCES

1. Kovalev V.V., Volkova O.N. Analysis of the economic activity of the enterprise. - M.: ООО "TK Velbi", 2002. - 424 p.
2. <http://www.telasi.ge>

ANALYSIS OF BUSINESS ACTIVITY, FINANCIAL SUSTAINABILITY AND EFFECTIVE PERFORMANCE MANAGEMENT

Lali Bochorishvili

Professor of GTU

Nana Avagumashvili

PhD Student of GTU

RESUME

The subject matter is relevant because the efficiency of the company's performance assessment plays a crucial role in the management of enterprise and industry. The leaders often face the problem of selecting an universal indicator that actually reflects the overall performance of the company. In the literary sources, the need for such indicators is often active.

In terms of market economy, it is necessary to evaluate the results of the business subjects' performance and maximum accuracy, for which the practice is used in other and economic indicators or system of oppressors. The goal of our research is to examine the system of "golden rule of economics", in which case, the protection of which can be extended to re-emergence and sustainable position on the market for business entities and for full development.

Key words: Earnings growth rate, assets growth rate, dynamic normal, "gold rule of economy".